Juist in het kader van een nieuw réveil van de christen-democratie moet, dunkt me, de vraag gesteld worden wat de betekenis juist nu is van een christelijk réveil nu. Wat juist nu de betekenis is van de beleidslijn die Groen van Prinsterer en Savornin Lohman ons hebben meegegeven. Wat juist nu namen als Nolens, Ariêns, Schaepman, Kuyper, Talma en Slotemaker de Bruine voor ons betekenen.
Als wij de situatie, waarin de mannen van dit réveil Bilderdijk, Heldring, da Costa, Van Dijk leefden, vergelijken met nu, dan zien we, dunkt me, kenmerkende overeenkomsten.
Het réveil in Nederland was toen en het zal ook nu weer moeten zijn - een verzet tegen de sterk gehumaniseerde en gerationaliseerde achttiende eeuw, waarvan de geest ook in de volgende eeuw bleef doorwerken.

Drie kentekenen van het réveil

Er zijn een drietal kentekenen van het réveil die met name voor onze tijd van grote betekenis zijn.
In dit verband mogen wij noemen dat het réveil gekenmerkt geweest is:

1. In de eerste plaats de evangelische alliantie, die in zijn fundament de oecumenische christelijke gezindheid ademde.
2. In de tweede plaats was een kenmerk van de christen-democratie het verlangen naar een gerealiseerde christelijk-sociale actie.

Naar een actie zoals Slotemaker de Bruine die zuiver formuleerde in Christelijk Sociale Studiën, waarin deze zijn nieuwe program samenvat.
“De zuivering ln ons gehele geestelijke en sociale leven te bevorderen bij de enkelingen en de kerken - in gans ons volk door gans ons volk - te werken voor de vernieuwing van ons volksbestaan uit de kracht van Jezus Christus - te zoeken naar de losmaking van het gebondene en de opheffing van het gezonkene niet in de weg der barmhartigheid enkel, maar in dienst van gerechtigheid vooral - te arbeiden aan de ontplooiing van de krachten des Evangelies - te baken naar de verheerlijking Gods”.

3. En in de derde plaats is kenmerk van de christen-democratie het verlangen naar arbeid in christelijke gemeenschap.

Hetgeen betekende het werken in kleine kernen, in groepen die als krachtig zuurdesem in de maatschappij konden werken.
Het réveil van de negentiende eeuw heeft in deze kenmerken nog zijn volle betekenis voor onze maatschappij behouden.
Zij raakt hier aan de essentie van wat wij als psychohygiënische problematiek van de moderne tijd mogen aanduiden.

Oecumenische gezindheid

De oecumenische gezindheid van de christenheid is als ooit noodzakelijk.
De christelijke sociale actie krijgt met name vanuit een mondiaal gezichtspunt een nieuw perspectief maar ze heeft het ook in de actualiteit van de welvaartsstaat.
Welvaartszorg en daarmede de zorg voor de economie van het land is - en dat wordt vandaag vaak vergeten - meer dan economisme, het is meer dan het opvoeren van de productiviteit. Dat mag en dat moet in veel bredere kring worden beseft. In het verleden is vooral de vraag naar de rechtvaardige verdeling en de vraag naar een verantwoordelijke productie herhaaldelijk en met nadruk gesteld.

De vraag en de beantwoording zijn daarbij sterk gericht geweest op de kwantitatieve facetten van dit vraagstuk.
Er is weinig aandacht geweest voor de kwaliteit voor de hoedanigheid van de welvaart.
Dat zal de christen-democratie moeten onderstrepen.
Naast de vraag naar een verantwoordelijke produktie dient zich in het huidige stadium van ontwikkeling van onze welvaart daarom de vraag naar een verantwoordelijke consumptie met nadruk aan. Het verantwoordelijk beleid dient in nauwe relatie te staan tot de ethische waardering van de behoeften, van de noden en van de bevrediging van de behoeften.
In het rapport Welvaart en Welvaartsdenken van de Oecumenische Raad van Kerken wordt in dit kader gesteld:
"Men behoeft allerminst de grote winst en vooruitgang op technisch wetenschappelijk terrein noch de zegen daarvan te ontkennen en nochtans overtuigd te zijn, dat de sociale en internationale vrede in de eerste plaats afhankelijk zijn van de gerechtigheid.
En het Bijbelwoord, dat de mens niet alleen zal leven van brood, (dat is de materiële welvaart) krijgt juist in een economie van overvloed een nieuwe en critische actualiteit.
Daarbij gaat de strijd niet tegen het brood of tegen de welvaart, maar wol tegen een ideologie, die deze tot het fundament van het leven maakt. Die de materiële welvaartsbevordering tot het idool van de samenleving maakt.

Arbeid in christelijke gemeenschap
In de derde plaats haakt een christen-democratisch réveil naar arbeid in christelijke gemeenschap, het wilde werken in kernen, in christelijke groepen die als krachtig zuurdesem in de maatschappij konden werken.
Dit aspect mogen wij niet vergeten; ook daarin heeft het réveil ons iets te zeggen!
Juist ten aanzien van de psychohygiënische problematiek van eenzaamheid, hardheid en vervreemding waaronder onze huidige maatschappij gehukt gaat.
In het bijzonder heeft de christen-democratie ons in dit verband iets te zeggen als het verlangt naar gezonde samenlevingsstructuren in de maatschappij.
Als het ook wijst op de betekenis die het gezin als cel, als bron van een gezonde maatschappij moet hebben.
Als liet daarnaast wijst op de paulinische waarheid dat de christenen elkaar nodig hebben.
Er op wijst dat ze elkander zeker nodig hebben in een geseculariseerde samenleving.
En dat christenen slechts tezamen het Woord kunnen brengen en slechts gezamenlijk tot actie kunnen komen.
De heenwijzing, de indicatie naar een levende en werkende christelijke gemeente die tal van verschijningsvormen kan hebben, is niet de geringste vingerwijzing, is niet de geringste eis van het réveil voor onze huidige geseculariseerde gemechaniseerde maatschappij en vooral de christelijke groeperingen daarbinnen in het bijzonder.
Juist waar agressie, eenzaamheid, hardheid, gebrek aan waardering voor de ander en liefdeloosheid zo kenmerkend zijn voor deze tijd, dat zij voor geschiedschrijvers wel eens als de meest kenmerkende symptomen van deze tijd zouden worden kunnen beschouwd.
Daarom is juist nu de christen-democratie van onschatbare waarde voor onze gehele samenleving.

Immateriële vragen

Niet enkel inzake materiële ook wat de immateriële vragen betreft heeft de christen-democratie een duidelijke intentie. Ik noem slechts de principiële vredesgezindheid en het streven naar depolarisatie. Zeker ook hier heeft de christen-democratie iets te zeggen.

De christen-democraten wensen depolarisering na te streven. Depolarisatie kan echter slechts bereikt worden wanneer de christen-democraten eendrachtig verder gaan.

Wanneer ze zich geen speelbal laten worden van PvdA en VVD. Depolarisatie mag niet van één kant komen.

We moeten goed beseffen dat en PvdA en VVD in de politiek beide niet veel tranen zullen laten bij het écarteren van de christen-democratie.

In dit land van minderheden moeten minderheden elkander tolereren, maar ook respecteren.

Men dient duidelijk ten aanzien van alle constructieve partijen te zoeken naar een compromis.

Het is taak en opdracht van de christen-democratie dat te bevorderen!

Politieke stabiliteit en depolarisatie zijn met name te bereiken wanneer de christen-democraten tot eendracht komen.

Vier kenmerken

Een viertal kenmerken van de christen-democratische richting – even naast de zoeven reeds genoemde zou ik vandaag nog willen onderstrepen:

1. Ons fundament in de christelijke mensbeschouwing.

De mens draagt als beelddrager Gods verantwoordelijkheid tegenover zijn Schepper en tegenover zijn naaste. Dit leidt tot een visie waarbij het liberale individualisme en het socialistische collectivisme principieel moeten worden afgewezen. Dit betekent ook: aandacht voor samenlevingsverbanden waarin de mens optimaal tot ontplooiing kan komen. Zonder dat zij van deze samenleving vervreemdt.

Dat hij zijn verantwoordelijkheid ten opzichte van de Allerhoogste, ten opzichte van zichzelf, ten opzichte van de naaste, ten opzichte van zijn omgeving, van zijn milieu niet meer kan verwezenlijken.

Essentieel daarbij in onze visie is ook de aandacht voor het gezin.

2. De solidariteit.

Het opkomen voor de kleine samenlevingsverbanden vormt een onderdeel van de solidariteit met de individuele mens.

3. Principiële vredesgezindheid is essentieel een kenmerk voor de christendemocratie.

Nationaal houdt dit in het afwijzen van polarisatie.

Internationaal betekent dit het bevorderen van het streven naar ontspanning.

4. Sociale bewogenheid is het laatste van dit viertal zaken. Zeker in dit tijdsbestek niet het minst actuele!

We noemen slechts de navolgende groepen die duidelijk in de knel zitten:

a. de werklozen;
b. de middenstand in het midden- en kleinbedrijf;
c. de boeren en de tuinders;

d. de ouderen en de bejaarden;

Déze groep dient naar christen-democratisch beginsel een volwaardige plaats te krijgen en niet als meelijwekkende oudjes te worden behandeld.

e. de gebroken gezinnen en de onvolledige gezinnen;

f. de gehandicapten.

Toekomst

Nu nog een enkel woord over de toekomst.

We zijn op weg gegaan als KVP, als ARP en als CHU om gezamenlijk onze visie op de christen-democratie vorm te geven. Die weg is soms moeilijk.

We dienen niet om te zien naar het verleden, maar we moeten vooruit kijken. Afwisselend zijn KVP, ARP en CHU als voorloper of als bijstuurder opgetreden. Het heeft geen enkele zin om specifiek één partij verantwoordelijk te stellen voor het feit, dat we nog niet verder zijn op dit moment.

Gezamenlijk hebben we de huidige situatie bereikt.

Gezamenlijk moeten we verder als KVP, ARP en CHU als CDA. We hebben wellicht wel eens te veel stil gestaan bij de interne gedachtenwisseling in de drie partijen.

Dat is begrijpelijk en voor een goede besluitvorming noodzakelijk. Voorop moet voor ons staan de betekenis van de christen-democratie.

Dit is niet alleen een belang van deze drie partijen, maar het is een landsbelang. De christen-democraten zijn altijd bereid geweest tot constructief overleg. Ook intern willen zij die weg vervolgen.

De christen-democraten hoeven zich voor hun beginsel niet te schamen. Wij dienen dat beginsel duidelijk naar voren te brengen en te onderstrepen.

Gemeenschappelijk ideaal

Wij zullen dadelijk een aantal belangrijke kwesties met elkaar gaan bespreken.

Er bestaat in ons land grote belangstelling voor de besluiten die wij vandaag met elkaar zullen nemen.

Men heeft het CDA vaak doodverklaard maar het zal er komen, ondanks alle kritiek van andere partijen.

Mag ik u daarom tenslotte herinneren aan een tekst van Paulus namelijk uit de eerste brief aan de Corinthiërs waar hij schrijft over twisten in de christelijke gemeente.

Paulus zegt daar - en hij waarschuwt tegen tweedracht in de christelijke gemeente - ik bedoel dit, ik waarschuw dat ieder zijn leus heeft: ik ben van Paulus, ik ben van Apollos en ik van Cephas.

Nu wil ik voorop stellen dat het altijd een gevaar inhoudt profaan te worden wanneer men in een politieke vergadering met bijbelteksten zijn visie onderstreept.

Maar mag ik - zij het met schroom - u toch deze tekst voorhouden.

Wij zijn bij elkaar om belangrijke zaken te bespreken.

Laat het dan zo mogen zijn dat wij in ons spreken en handelen vandaag steeds bedenken dat wij niet van Schmelzer, Biesheuvel of Mellema, dat we niet zijn van KVP, ARP en CHU, wij zijn hier bijeen als christen-democraten.

Ons politieke uitgangspunt is moeilijk en kan soms leiden tot bijna ondraaglijke vragen en problemen.

Wij moeten met elkaar de Weg verder gaan: gedragen door ons gemeenschappelijk ideaal en in de vaste overtuiging dat de door ons gekozen weg voor land en volk van essentieel belang is.